

การพัฒนาระบบบัญชีและการจัดการต้นทุนการผลิตเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Accounting System Development and Production Cost Management to
Enhance Community Products of Occupation Promotion Community
Enterprise Group at Ban Nikhom, Muang District, Surat Thani Province

ภัทรวดี อินทปันตี¹ พรเพ็ญ สุขหนู² จิราภรณ์ จันทรวงศ์³ และปิยตา นวลละออง⁴

Patharawadee Inthapantee, Pornpen Suknu, Jiraporn Jantawong and

Piyata Nuanlaong

Received: December 08, 2022

Revised: February 15, 2023

Accepted: February 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) พัฒนาแนวทางการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ของวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 17 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบันทึกบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคมใช้ระบบการบันทึกด้วยมือ รับรู้รายการเฉพาะเงินสดจากรายรับ และรายจ่าย โดยไม่ได้มีการจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิตเพื่อคำนวณต้นทุนสินค้า การกำหนดราคาขายใช้ราคาตลาดโดยการประมาณ การพัฒนารูปแบบของระบบบัญชีจึงทำได้โดยพัฒนาระบบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐาน มีความเหมาะสมกับการใช้ข้อมูลของกลุ่มและสอดคล้องกับการดำเนินงาน

¹⁻⁴ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี; Surat thani Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ppatha77@hotmail.com, Tel. 098-6719984

ประกอบด้วย 1.1) ควรมีการจัดทำระบบเอกสารเพื่อประกอบการบันทึกบัญชี ได้แก่ (1) จัดทำใบเสร็จรับเงิน (2) จัดทำใบสำคัญจ่าย (3) จัดทำทะเบียนคุมสินค้าและวัตถุดิบ โดยการออกแบบเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีโดยกำหนดเลขที่เอกสารไว้ล่วงหน้า 1.2) จัดให้มีระบบการควบคุมภายในโดยการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกอย่างชัดเจนและมีการใช้บัญชีธนาคารในนามกลุ่มวิสาหกิจในการรับเงิน 1.3) จัดให้มีระบบการบันทึกรายการทางการเงินและการใช้เอกสารประกอบการบันทึกทางการเงินบัญชีอย่างสม่ำเสมอ และ 2) การพัฒนาแนวทางการจัดการต้นทุนการผลิตสินค้าชุมชน มีรูปแบบการคำนวณต้นทุนการผลิตโดยใช้วิธีต้นทุนเต็ม กำหนดราคาขายด้วยอัตราส่วนบวกเพิ่ม การทำความเข้าใจพฤติกรรมของต้นทุนและจัดประเภทต้นทุน เพื่อนำมาวิเคราะห์จุดคุ้มทุนและการวางแผนการผลิตที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ระบบบัญชี, ต้นทุนการผลิต, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the accounting model of Ban Nikhom Community Enterprise Group, Muang District, Surat Thani Province; 2) to develop guidelines for cost management of community products of occupation promotion community enterprise group at Ban Nikhom, Muang District, Surat Thani Province. It was a participatory action research. The research tools were semi-structured in-depth interviews, non-participatory observation. The sample group in this study consisted of 17 people. Data were analyzed by content analysis. The results of the research were as follows: 1) the accounting record form of occupation promotion community enterprise group at Ban Nikhom used a manual recording system by recognizing only cash items from receipts and expenditures without accounting for production costs for calculating product costs. The selling price was estimated by the market price. The development of the form of the accounting system can therefore be done by developing the accounting system to meet the standards, being suitable for the group's use of information and being consistent with the operations, consisting of 1.1) there should be a system of documents for accounting records, namely (1) making a receipt; (2) making a payment voucher; (3)

creating a register of products and raw materials by designing documents supporting accounting records by pre-setting document numbers; 1.2) setting up an internal control system by clearly separating duties and responsibilities among members and using bank accounts on behalf of the group of enterprises to receive money; 1.3) providing a system for recording accounting transactions and using supporting documents for recording accounting transactions regularly; and 2) in terms of development of cost management guidelines for community products, there was a form of calculating production costs using the full cost method. The selling price was set with a plus ratio. Cost Behavior and cost classification were understood and categorized to analyze the break-even point and to plan the production appropriately.

Keywords: Accounting System, Production Cost, Community Enterprise

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนในการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบนิติบุคคลในรูปแบบใด ๆ หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548) วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่หลอมรวมกลายเป็นภาพเชิงเศรษฐกิจของประเทศ วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเศรษฐกิจฐานราก เป็นแหล่งสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชาวชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสร้างความแข็งแกร่ง ยึดโยงกลุ่มชนให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ผ่านการประกอบธุรกิจชุมชน (ชญากาญจน์ ใหม่เงินและเดชา โลงนศิริศิลป์, 2564) สำหรับนโยบายในการพัฒนาประเทศผลักดัน ให้มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม โดยจะต้องพัฒนารากฐานเศรษฐกิจจริงของชาวบ้านส่วนใหญ่ ซึ่งยึดโยงกับเศรษฐกิจระดับชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืนเศรษฐกิจชุมชนที่พึงปรารถนา คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมเป็นเจ้าของ เป็นการพัฒนาจากฐานรากของศักยภาพท้องถิ่น หรือทุนในชุมชน ซึ่งรวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ซึ่งหล่อหลอมเป็นเศรษฐกิจชุมชน (อมรรัตน์ ขวลิตและปาริชาติ มณี, 2564) วิสาหกิจ

ชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้ การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นการจัดทำขึ้นเพื่อให้พอกินพอใช้ก่อน แล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เพื่อพอเพียงและพึ่งพาตนเองได้ แล้ว สามารถผลิตให้เหลือเพื่อออกสู่ตลาดได้ และการนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพหรือในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่เพื่อสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน หากต้องการนำผลผลิตออกสู่ตลาดก็ควรเรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการ การบัญชี และกลไกทางการตลาดด้วย

กระบวนการบันทึกบัญชีและการจัดทำบัญชีจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชนได้ ในการจัดทำบัญชีต้องใช้ผู้ที่มีความรู้และความเข้าใจทางการบัญชีให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจดบันทึกและจัดทำบัญชีขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลการจัดทำบัญชีนั้นเป็นมาตรฐานและสามารถนำมาข้อมูลนั้นมาใช้ในการดำเนินงานวางแผน ควบคุม และตัดสินใจได้ สำหรับวิสาหกิจชุมชนนั้นกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดแนวทางในการจัดทำบัญชี ซึ่งกำหนดให้ต้องมีการจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย จัดทำบัญชีคุมสินค้า (สุภาวดี สมศรี, 2563) นอกจากนั้นแล้วสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่มีการผลิตสินค้า ต้องมีการจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิตเพื่อให้ทราบต้นทุนในการผลิตและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ การระบุและจัดประเภทต้นทุนการผลิต การวิเคราะห์และการกำหนดราคาขาย การวางแผนการผลิต กำหนดเป้าหมายกำไรและควบคุมต้นทุนการผลิตได้อย่างเหมาะสม

ปัจจุบันประเทศไทยมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 91,740 แห่ง โดยในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 787 แห่ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการรวมกลุ่มของชาวชุมชนหมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือเกษตรกร รับผิดชอบทำสวนปลูกผลไม้และค้าขาย ซึ่งผสมผสานระหว่างความเป็นเกษตรกรในชุมชนเมืองอย่างลงตัว กลุ่มสมาชิกมีการรวมกลุ่มกันปลูกเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม เห็ดหอมและเห็ดต่าง ๆ เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม ซึ่งมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปผลผลิตจากเห็ดต่าง ๆ เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ไส้กรอกเห็ด แหนมเห็ด เห็ดหยอง ข้าวเกรียบเห็ด ชาเห็ดหลินจือ และสบู่เห็ดหลินจือ เป็นต้น

จากการลงพื้นที่ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจดังกล่าวได้มีการจัดทำบัญชีตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2563) แต่ยังคงขาดองค์ความรู้ในการจัดทำบัญชีต้นทุน การวิเคราะห์และจัดประเภทต้นทุนในการผลิต เพื่อวางแผนการผลิตที่เหมาะสม กำหนดราคาขายและสร้างเป้าหมาย

ถ้าไรที่ต้องการได้และขาดทักษะในการการจัดทำเอกสารต่าง ๆ ประกอบการจัดทำบัญชี เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มไม่มีบุคคลผู้มีความรู้ทางด้านการบัญชี จึงทำให้กลุ่มวิสาหกิจยังไม่มีข้อมูลเพียงพอในการจัดทำบัญชีต้นทุนและกำหนดราคาขายสินค้าได้อย่างเหมาะสม การวิเคราะห์และการจัดประเภทต้นทุนการผลิตจึงเป็นปัญหาสำคัญยิ่งในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ ส่งผลต่อการกำหนดระดับการผลิต การวางแผนการผลิต การกำหนดราคาขายสินค้าที่เหมาะสมและสร้างผลกำไร อันนำมาซึ่งความยั่งยืนให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนากระบวนการบัญชีสำหรับสินค้าชุมชน เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน: กลุ่มสินค้าเกษตรแปรรูปไส้กรอกเห็ดของวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การมีข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน วางแผน ควบคุม และตัดสินใจ โดยเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการยอมรับอย่างมีคุณภาพ การสร้างรายได้และความมั่นคง และสร้างแนวทางในการจัดทำบัญชีผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจัดกลุ่มเสวนา สัมภาษณ์ประธาน รองประธาน เภรณูญิกและสมาชิกกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีของกลุ่มผลิตภัณฑ์ไส้กรอกเห็ดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม ได้แก่ วิธีการจัดทำบัญชี หน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดทำบัญชี ปัญหาในการจัดทำบัญชี แนวทางในการปฏิบัติและการดำเนินงานในปัจจุบันของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติทางการบัญชี และขั้นตอนการจัดทำเอกสาร การจดบันทึกตามมาตรฐานการบัญชี แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และทำความเข้าใจในขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไส้กรอกเห็ด

ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างระบบการจัดทำบัญชี การจัดทำระบบเอกสารเพื่อประกอบการบันทึกบัญชี และขั้นตอนการวิเคราะห์และจัดประเภทต้นทุนในการผลิตผลิตภัณฑ์: ไส้กรอกเห็ด ให้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนการดำเนินงานของผู้ใช้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการใช้ระบบบัญชีและเอกสารที่ได้จากการจัดทำร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย 1) สมุดบัญชีเงินสดรับและใบเสร็จรับเงิน ใช้สำหรับการบันทึกเงินสดที่ได้รับจากการขายสินค้า 2) สมุดบัญชีเงินสดจ่ายและใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน ใช้สำหรับการบันทึกเงินสดที่จ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าซื้อวัตถุดิบ ค่าแรงงาน ค่าน้ำ ค่าแก๊ส ค่าบรรจุหีบห่อ ค่าขนส่ง เป็นต้น 3) สมุดคุมบัญชีสินค้า ใช้สำหรับบันทึกจำนวนการรับสินค้าที่ผลิตเสร็จ จำนวนสินค้าที่เบิกไปจำหน่าย และจำนวนสินค้าคงเหลือ 4) สมุดคุมบัญชีวัตถุดิบ ใช้สำหรับการบันทึกวัตถุดิบเข้ากระบวนการผลิต การเบิกวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนวัตถุดิบ 5) สมุดบัญชีต้นทุนการผลิต ใช้สำหรับบันทึกและคำนวณต้นทุนการผลิตในแต่ละรอบของการผลิต การจัดประเภทต้นทุนแต่ละประเภทเพื่อนำมาวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาขายและการวางแผนการผลิต 6) สมุดบัญชีกำไรขาดทุน ใช้เพื่อจัดทำยอดรายรับ และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน ให้แสดงผลกำไรหรือขาดทุน ตามผลการดำเนินงานจริงของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 จัดประชุมกลุ่มเพื่อประเมินผลของการนำระบบบัญชีและการวิธีการคำนวณต้นทุนการผลิต การวิเคราะห์และกำหนดราคาขาย เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี โดยสรุปผลการจัดทำและการนำไปใช้ และนำเสนอคู่มือเพื่อเป็นการคืนข้อมูลให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในวิจัย ได้แก่ สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 25 คน

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม จำนวน 17 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำบัญชี โดยแบ่งเป็น 1) กลุ่มผู้ใช้

ข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีและใช้ในการตัดสินใจวางแผน และควบคุมในการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่ประธานของกลุ่มและรองประธาน จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตเพื่อเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานและการผลิต การเกิดต้นทุน และการควบคุมการจัดทำเอกสารประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยรองประธาน 1 คน และกรรมการ 12 คน และ 3) กลุ่มของผู้ปฏิบัติงานทางด้านการเงินและบัญชี ทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เป็นปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลประเด็นปัญหาที่พบจากการจัดทำบัญชี และอุปสรรคต่าง ๆ จากขั้นตอนการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้การออกแบบระบบบัญชีและเอกสารสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานและต้นทุนที่เหมาะสม ประกอบด้วย เภรณญิก และกรรมการ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการ 1) วิเคราะห์เอกสาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบในการพัฒนาและออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ความต้องการจัดเก็บข้อมูล การใช้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต เอกสารประกอบในการบันทึกบัญชี ขั้นตอนการดำเนินงาน ความคิดเห็นต่อการพัฒนาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ และการสังเกตการมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดังนี้

1. ประสานงานกับผู้นำชุมชนโดยใช้การจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม เพื่อสัมภาษณ์วิธีการปฏิบัติในการจัดทำบัญชี การดำเนินงานของกลุ่ม เอกสารที่ใช้ในการจัดทำบัญชี ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำข้อมูลทางการบัญชีมาใช้ในการดำเนินงาน การวิเคราะห์และการคำนวณต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์ไส้กรอกเห็ด โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใช้การสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตวิธีการดำเนินงาน เพื่อบรรวบรวมข้อมูลการจัดทำบัญชีในปัจจุบัน และหาแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีที่สอดคล้องกับการดำเนินงาน การวิเคราะห์และการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ให้สามารถกำหนดราคาขายที่เหมาะสม

2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบัญชีที่เป็นมาตรฐาน ความสำคัญและประโยชน์ในการจัดทำบัญชี การทำความเข้าใจในข้อมูลบัญชี การบันทึกบัญชี การจัดประเภทต้นทุนและค่าใช้จ่าย การวิเคราะห์และคำนวณต้นทุนการผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์ใส่กรอกเห็ด ผักให้ผู้เข้าอบรมได้ทดลองปฏิบัติตามระบบบัญชีที่ออกแบบร่วมกัน

3. สอบถามความคิดเห็นในการพัฒนาระบบบัญชี และการเปลี่ยนแปลงวิธีการคำนวณต้นทุนการผลิต การใช้ข้อมูลทางการบัญชี และบัญชีต้นทุนเพื่อกำหนดราคาขาย การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนเพื่อวางแผนการผลิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการประกอบการ แนวทางการจัดทำบัญชี ปัญหาในการจัดทำบัญชี การจัดทำบัญชีต้นทุนเพื่อกำหนดราคาขายและขั้นตอนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคมและนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีในปัจจุบัน ระบบการจัดทำบัญชีของวิสาหกิจ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิต โดยพิจารณาความสอดคล้องของการออกแบบระบบบัญชีในการดำเนินงานและมาตรฐานที่ควรจะเป็น

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้การเงิน โดยวิเคราะห์จากลักษณะของผู้ใช้การเงิน สถานการณ์การจัดทำบัญชีและการใช้ข้อมูลต้นทุนการผลิต และแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2562 กลุ่มมีสมาชิก 25 คน สมาชิกประกอบอาชีพการเกษตรและรับจ้าง สมาชิกส่วนใหญ่มีการเพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรมและเห็ดหอม เพื่อจำหน่ายโดยเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม จึงทำให้ชุมชนมีผลผลิตจากเห็ดเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเมื่อผลผลิตออกมาพร้อมกัน เกิดปัญหาเห็ดเน่าเสียเนื่องจากขายไม่ทันหรือในบางครั้งราคาเห็ดตกต่ำทางกลุ่มจึงแก้ปัญหาดังกล่าว ด้วยการแปรรูปเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรมและเห็ดหอม เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเกษตรแปรรูป ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ใส่กรอกเห็ด ผลิตภัณฑ์แหนมเห็ด ผลิตภัณฑ์เห็ดหยอง ผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบเห็ด ผลิตภัณฑ์ชาเห็ดหลินจือ และผลิตภัณฑ์สบู่เห็ดหลินจือ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่สร้างยอดขายและจำหน่ายได้อย่าง

ต่อเนื่อง ได้แก่ ผลผลิตพันธุ์ไส้กรอกเห็ด ซึ่งมีความแตกต่างกับสินค้าในท้องตลาดเนื่องจากเป็นผลผลิตจากเห็ด ไม่มีเนื้อสัตว์เป็นส่วนผสม เหมาะเป็นสินค้าเพื่อสุขภาพ มีกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่รับประทานเนื้อสัตว์สั่งซื้อเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบและวิธีการจัดทำบัญชี สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพในการจัดทำบัญชีใช้วิธีการบันทึกบัญชีรายรับ และรายจ่าย ด้วยการรับรู้จากการได้รับเงินสด ใช้ระบบมือในการบันทึกบัญชี มีสมุดจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ปากกา ดินสอ และเครื่องคิดเลข เป็นเครื่องมือในการบันทึก ไม่ได้มีการจัดทำเอกสาร หลักฐานหรือใบสำคัญใด ๆ ประกอบการบันทึกบัญชี

1.2 ไม่ได้มีการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ ที่ควรกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มรับผิดชอบงานและหน้าที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะหน้าที่การรับเงิน การจ่ายเงิน และการอนุมัติรายการจ่ายเงินอย่างชัดเจนเพื่อให้มีระบบการควบคุมภายใน และ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีได้รับการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น จึงไม่สามารถจัดประเภทรายการต่าง ๆ ได้ตามหมวดหมู่บัญชีที่ถูกต้อง ไม่สามารถจัดทำบัญชีแยกประเภท จัดทำงบทดลอง จัดทำงบการเงินเพื่อแสดงผลการดำเนินงานและนำข้อมูลทางการเงินนั้นมาใช้ในการดำเนินงาน วางแผนและตัดสินใจในการดำเนินได้

1.3 ไม่ได้มีการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อบันทึกต้นทุนการผลิต เนื่องจากไม่สามารถจัดประเภทค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้นทุนการผลิตได้ จึงไม่สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตสินค้าต่อหน่วยได้ การกำหนดราคาขายสินค้า จึงใช้ราคาตลาดของผลผลิตพันธุ์ไส้กรอกทั่วไปในท้องตลาด โดยคิดค่าใช้จ่ายแบบเหมารวมและใช้การกะประมาณต้นทุน ไม่ได้จัดประเภทต้นทุนเพื่อการวิเคราะห์วางแผนการผลิต และไม่มีมีการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน

2. การพัฒนาแนวทางการจัดการต้นทุนผลผลิตพันธุ์สินค้าชุมชน “ผลผลิตพันธุ์ไส้กรอกเห็ด” จากการระดมความคิดและการแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดทำบัญชีและวิธีการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม โดยการพัฒนากระบวนการบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐาน มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้งาน และมีความสอดคล้องกับการดำเนินงานเพื่อสามารถนำข้อมูลทางการเงินมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน วิเคราะห์ต้นทุนการผลิต กำหนดราคาขาย และกำไรที่ต้องการได้ โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีดังนี้

2.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม ควรมีการจัดทำระบบเอกสารเพื่อประกอบการบันทึกบัญชี ได้แก่ 1.1) จัดทำใบเสร็จรับเงินในการบันทึกการขายรับในสมุดรายวันทั่วไป และสมุดบัญชีแยกประเภท 1.2) จัดทำใบสำคัญจ่ายหรือใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงินแสดง

รายละเอียดการจ่ายเงินเพื่อใช้ในการบันทึกการขายในสมุดรายวันทั่วไปและสมุดบัญชีแยกประเภท

1.3) จัดทำทะเบียนคุมสินค้าและวัตถุดิบ โดยการออกแบบเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีทุกรายการต้องมีเลขที่เอกสารกำหนดไว้ล่วงหน้า เอกสารทุกประเภทจะถูกจัดเรียงตามลำดับเลขที่เอกสาร และเอกสารทุกฉบับจะมีการลงลายมือชื่อผู้จัดทำเอกสารและผู้อนุมัติรายการทุกรายการที่มีการเบิกจ่าย เพื่อให้สามารถนำมาสอบทานได้ในภายหลัง เอกสารทุกฉบับควรมีการจัดเก็บเข้าแฟ้มเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ กำหนดให้เอกสารต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานอย่างน้อย 5 ปี (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564) เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการจัดทำงบการเงิน การสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้

2.2 จัดให้มีระบบการควบคุมภายในโดยการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ ผู้รับเงิน ผู้ดูแลทรัพย์สิน ผู้เบิกจ่ายเงิน และผู้อนุมัติรายการ และจัดให้มีการใช้บัญชีเงินฝากธนาคารในชื่อของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการรับเงินเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบและเป็นการวางระบบเกี่ยวกับภาษีอากรให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อบรรเทาภาระภาษีที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

2.3 จัดให้มีระบบการบันทึกการขายทางการบัญชีและการใช้เอกสารประกอบการบันทึกการขายทางบัญชีอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ ครั้งที่เกิดรายการ เพื่อให้กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้มีข้อมูลทางการบัญชีอย่างต่อเนื่อง และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางการบัญชีในอนาคตได้จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในกลุ่มมีความพึงพอใจต่อระบบการจัดทำบัญชี เกิดความตระหนักในบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย สร้างความมีส่วนร่วม ความรู้ ความเข้าใจในประโยชน์ของการจัดทำบัญชีมากขึ้น

จากการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้วางแผนงานในการจดบันทึกบัญชีอย่างเป็นระบบแล้ว จึงมีข้อมูลเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ทำให้พบปัญหาการกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์ แต่เดิมขายด้วยราคาตลาดที่คาดว่าจะขายได้ ซึ่งไม่สามารถกำหนดกำไรที่ต้องการได้อย่างชัดเจน ในการผลิตจะมีต้นทุนการผลิตครั้งละ 530 บาท ผลิตได้ครั้งละ 20 ชุด ต้นทุนการผลิตชุดละ 26.50 บาท และกำหนดราคาขายชุดละ 35 บาท โดยคิดเพียงค่าวัตถุดิบแต่ไม่ได้คิดค่าแรงงานในการผลิต ซึ่งในการผลิตจริงนั้นจะต้องใช้แรงงานคนในการผลิตครั้งละ 2 คน คิดเป็นค่าแรงงาน 600 บาทต่อครั้งการผลิต จากการวิจัยเมื่อนำวิธีการคำนวณต้นทุนการผลิตแบบต้นทุนเต็มมาวิเคราะห์และจัดทำต้นทุนการผลิต และใช้วิธีการคำนวณจุดคุ้มทุน (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2558) ในการคำนวณต้นทุนการผลิตรวมที่ประกอบด้วยต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ต้นทุนวัตถุดิบทางอ้อม ค่าแรงงานทางตรง ค่าแรงงานทางอ้อม และค่าใช้จ่ายการผลิตอื่น และใช้แนวคิดพฤติกรรมของต้นทุน ได้แก่ ต้นทุนผัน

แปรและต้นทุนคงที่ เพื่อกำหนดปริมาณการผลิตที่เหมาะสมในแต่ละรอบการผลิตนั้น พบว่า 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม ควรมีการนำค่าแรงงานในการผลิตมารวมเป็นต้นทุนในการผลิต เพื่อให้มีการคำนวณต้นทุนการผลิตต่อหน่วยได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และสามารถนำต้นทุนต่อหน่วยนั้น มากำหนดราคาขายสินค้าได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นเมื่อนำค่าแรงงานจำนวน 600 บาท มารวมคำนวณต้นทุนการผลิตและจัดประเภทค่าแรงงานการผลิตเป็นต้นทุนคงที่ในการวิเคราะห์พฤติกรรมต้นทุนเพื่อวางแผนการผลิต จากการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนและความคุ้มค่าของการใช้ต้นทุนคงที่ พบว่ากลุ่มวิสาหกิจควรมีการผลิต ผลิตภัณฑ์ใส่กรอกเห็ดครั้งละไม่ต่ำกว่า 200 ชุดต่อรอบการผลิต เพื่อให้เกิดการประหยัดเนื่องจากขนาดการผลิต ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสินค้าต่ำที่สุดเพื่อกำหนดราคาขายได้อย่างเหมาะสมกับประเภทสินค้า 2) จากการคำนวณต้นทุนการผลิตชุดละ 29.50 บาท ทางกลุ่มมีความเห็นว่า ควรเพิ่มช่องทางการตลาด ด้วยการขายทางออนไลน์จึงได้ปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมกับการขนส่งและตำแหน่งผลิตภัณฑ์ของสินค้าสำหรับกลุ่มลูกค้ารักสุขภาพ ผู้ที่ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ทางกลุ่มจึงเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์โดยมีต้นทุนเพิ่มขึ้นอีกเป็นชุดละ 42 บาท กลุ่มวิสาหกิจกำหนดราคาขายใช้วิธีบวกส่วนเพิ่มของกำไรอีก 37 บาท กำหนดราคาขาย 79 บาทต่อชุด ซึ่งแนวทางในการจัดการต้นทุนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคม สรุปได้ดังนี้

2.4 จัดประเภทค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามองค์ประกอบของต้นทุน เพื่อใช้วิธีการคำนวณต้นทุนการผลิตแบบต้นทุนเต็ม (Full Cost) เป็นมาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง วัตถุดิบทางอ้อม ค่าแรงงานทางตรง ค่าแรงงานทางอ้อม ค่าใช้จ่ายการผลิต ที่ผ่านมาจากกลุ่มไม่ได้คิดค่าแรงงานเข้าเป็นต้นทุนการผลิต เมื่อมีการบันทึกเพิ่มต้นทุนค่าแรงงาน ทางกลุ่มวิสาหกิจจึงพบว่าผลิตภัณฑ์ใส่กรอกเห็ดไม่ควรกำหนดราคาขายด้วยการประมาณจากราคาตลาด ซึ่งอาจทำให้เกิดผลขาดทุนจากการพิจารณาองค์ประกอบต้นทุนที่ไม่ครบถ้วน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรใช้วิธีการกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์ใส่กรอกเห็ดจากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตแบบต้นทุนเต็ม และบวกด้วยกำไรส่วนเพิ่ม กำหนดเป็นราคาขายสินค้าใหม่

2.5 วิเคราะห์และจัดประเภทค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามพฤติกรรมของต้นทุน โดยพิจารณาจัดประเภทเป็นพฤติกรรมต้นทุนผันแปรและพฤติกรรมต้นทุนคงที่ เพื่อนำมาทำการวิเคราะห์และวางแผนการผลิตในการกำหนดจำนวนการผลิตต่อรอบการผลิตแต่ละครั้งได้อย่างเหมาะสม โดยใช้แนวคิดการประหยัดเนื่องจากจำนวนการผลิต ซึ่งจะทำให้กลุ่มวิสาหกิจมีต้นทุนการผลิตที่คุ้มค่าต่อการใช้ทรัพยากรเพื่อกำหนดราคาขายที่สามารถแข่งขันกับตลาดและสร้างผลกำไรตามเป้าหมายที่วางไว้ได้

จากการจัดการต้นทุนด้วยการวิเคราะห์และจัดประเภทต้นทุน ด้วยวิธีการทางบัญชีทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้าใจในความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่ใส่กรอกหีบของชุมชนกับผลิตภัณฑ์ที่ใส่กรอกอื่น ๆ ในท้องตลาด เพื่อนำไปสร้างมูลค่าในตัวสินค้า ยกกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน วางแผนการขายเจาะกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด นำไปกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์และเพิ่มช่องทางการขายได้อย่างเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนจากการขายผลิตภัณฑ์ชุมชน จากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคมด้านความคิดเห็นในการนำแนวทางการจัดการบัญชีต้นทุนมาใช้ ทำให้กลุ่มได้รับทราบถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์และช่องทางการขายเพื่อเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม กำหนดผลกำไรได้อย่างชัดเจน และสามารถวางแผนการผลิต จำนวนการใช้วัตถุดิบสามารถตรวจสอบรายรับ รายจ่ายได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า มีการจัดทำบัญชีตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์สำหรับวิสาหกิจชุมชน ใช้วิธีการบันทึกเพียงรายรับ รายจ่าย มีการจดบันทึกในสมุดแต่ไม่ได้แยกประเภทรายการบัญชี ยังไม่ได้มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดทำบัญชีกันอย่างชัดเจน ไม่มีการจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ข้อมูลทางการบัญชีไม่ได้นำมาใช้ในการดำเนินงาน การบันทึกบัญชีไม่ได้มีการจัดทำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดความเข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชี และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการนำข้อมูลทางด้านบัญชีมาใช้ จึงไม่ได้ตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในการจดบันทึกส่งผลต่อความสม่ำเสมอและความต่อเนื่องในการบันทึกบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับสัจจวัฒน์ วรโยธาและคณะ (2561) พบว่า วิสาหกิจชุมชนใช้วิธีการจัดทำบัญชีจากบิลเงินสด การบันทึกบัญชีไม่ได้จัดทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแยกออกจากกันในแต่ละหน้าที่อย่างชัดเจน ไม่ได้มีการจัดทำเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีอย่างเป็นระบบ ไม่มีการอ้างอิงเลขที่เอกสาร ไม่มีหลักฐานการรับเงิน ไม่มีหลักฐานการจ่ายเงิน ขาดระบบการควบคุมภายในที่ดี ไม่มีการกำหนดจำนวนการผลิตในแต่ละครั้ง ข้อมูลที่ได้จึงขาดความน่าเชื่อถือและไม่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินงานได้ ปัญหาการจัดทำบัญชีดังกล่าวสอดคล้องกับสุภาพร เพ่งพิศและคณะ (2563) พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่มีการจัดทำรายงานทางการเงินอย่างเป็นระบบ การบันทึกบัญชีไม่ได้มีการจัดทำอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มวิสาหกิจขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี ไม่มีการจัดทำและจัดเก็บหลักฐาน

การบันทึกบัญชี และไม่ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดทำบัญชี การบันทึกบัญชีจัดทำเพียงการบันทึกเงินสดจากการรับ-จ่าย ซึ่งมีความสอดคล้องกับสุภาวดี สมศรี (2564) พบว่า ผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่มีความรู้ทางด้านการบัญชีเพียงพอในการจัดทำงบการเงิน การจัดทำบัญชีจึงเพียงแค่จดบันทึกตามความเข้าใจจากการอบรมของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ การจัดทำบัญชีไม่ได้จดบันทึกและจัดทำอย่างสม่ำเสมอ จึงไม่สามารถนำข้อมูลทางการเงินไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนดำเนินงานได้ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างอาชีพบ้านนิคมยังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดทำบัญชีต้นทุนผลิตภัณฑ์ ไม่ได้มีการคำนวณต้นทุนการผลิต เนื่องจากขาดผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดประเภทต้นทุนตามลักษณะและองค์ประกอบของต้นทุนการผลิต การกำหนดราคาขายสินค้าใช้ราคาตลาดจากการเทียบเคียงสินค้าใกล้เคียง แต่เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป มีการใช้แรงงานการผลิตเป็นสำคัญแต่ไม่ได้มีการบันทึกจ่ายค่าแรงและนำมารวมเป็นต้นทุนการผลิต จึงทำให้ราคาขายที่กำหนดนั้นต่ำกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นจริง เนื่องจากการไม่ได้จัดประเภทต้นทุนตามองค์ประกอบของต้นทุนเต็ม ได้แก่ วัตถุดิบทางตรง วัตถุดิบทางอ้อม ค่าแรงงานทางตรง ค่าแรงงานทางอ้อม และค่าใช้จ่ายการผลิต อาจทำให้ต้นทุนการผลิตที่คำนวณได้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งสอดคล้องกับชญาภาญจน์ ไหมเงินและเดชา โลงนสิริศิลป์ (2564) พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังขาดศักยภาพในการวิเคราะห์ต้นทุนและระบบบัญชีต้นทุน ไม่มีการจำแนกต้นทุนต่าง ๆ ในการผลิต ไม่มีการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ ซึ่งต้องแยกลักษณะต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เพื่อกำหนดราคาขายของงานสั่งทำ จึงส่งผลต่อการกำหนดราคาขายผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม

2. แนวทางการจัดการต้นทุน การวิเคราะห์และจัดประเภทต้นทุนผลิตภัณฑ์ใส่กรอกเห็ด โดยใช้กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการพัฒนาระบบบัญชีและการจัดการต้นทุนสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนใส่กรอกเห็ด พบว่า การจัดทำบัญชีควรมีการจัดทำระบบเอกสารใบสำคัญเพื่อเป็นหลักฐาน มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกอย่างชัดเจน และการกำหนดให้มีการจัดทำบัญชีอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนและดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับสุภาพร เฟ่งพิศและคณะ (2563) ซึ่งได้มีการวางแผนแนวทางในการจัดทำบัญชี โดยการวางระบบเอกสารข้อมูลทางการเงิน จัดทำแบบฟอร์มและแฟ้มเอกสารต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลทางการเงิน และสอดคล้องกับชมภูษ หุ่นาคและคณะ (2562) ที่มีการจัดทำแนวทางในการบันทึกบัญชี โดยการให้ความรู้และออกแบบระบบเอกสารในการบันทึกบัญชี อีกทั้งยังกำหนดหน้าที่ให้กับสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำเอกสารและการบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

เพื่อให้มีข้อมูลทางการบัญชีเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ในการพัฒนาแนวทางการจัดการต้นทุน ผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม นั้น ได้มีการคิดต้นทุนการผลิตตามแนวทางของต้นทุนเต็ม (Full Cost) ตามองค์ประกอบของต้นทุน ซึ่งได้แก่ วัตถุดิบทางตรง วัตถุดิบทางอ้อม ค่าแรงงานทางตรง ค่าแรงงานทางอ้อม และค่าใช้จ่ายการผลิต เพื่อให้แสดงต้นทุนการผลิตในการกำหนดราคาขายสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับอมรรัตน์ ขวลิทและปาริชาติ มณี (2564) พบว่า ได้มีการวางแนวทางการคำนวณต้นทุนการผลิตแบบใหม่ โดยการนำวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิตมารวมคำนวณต้นทุนการผลิต ซึ่งการคิดต้นทุนแบบเดิมไม่ได้มีการจ่ายค่าแรงงานสมาชิกในกลุ่ม และไม่ได้บันทึกค่าแรงงานเป็นต้นทุนการผลิต จึงทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำกว่าความเป็นจริง และส่งผลต่อการกำหนดราคาขายที่ไม่เหมาะสมกับตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับวาริพิน มงคลสมัยและมานพ ชุ่มอ่อน (2561) พบว่า แนวทางการพัฒนาการคิดต้นทุนสินค้าที่เหมาะสมกับตำแหน่งของสินค้า เพื่อกำหนดตราสินค้าและราคาขายที่เหมาะสม โดยได้มีการพิจารณาองค์ประกอบของต้นทุน การคิดคำนวณกำไรขั้นต้น กำไรขาดทุนและเงินสดคงเหลือของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การนำบัญชีต้นทุนการผลิตมาใช้ในการจัดทำบัญชีทำให้กลุ่มวิสาหกิจมีความรู้และความเข้าใจในการกำหนดราคาขายสินค้ามากขึ้น มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงาน มีการจ่ายค่าจ้างและผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานซึ่งสะท้อนผลการดำเนินงานจริง สร้างความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชี ทำให้สมาชิกมีความพึงพอใจในผลตอบแทนการดำเนินงาน สร้างความยั่งยืนในการรวมกลุ่มของวิสาหกิจ และสามารถรูปแบบการจัดทำบัญชีผลิตภัณฑ์ไปใช้กับการผลิตสินค้าประเภทอื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับนิรมล เนื่องสิทธิ์และคณะ (2562) พบว่า ในการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีและปรับวิธีการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตผ้าคราม ทำให้กลุ่มสมาชิกมีความพึงพอใจต่อการตรวจสอบรายรับ รายจ่าย และมีข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการขาย การวิเคราะห์จุดคุ้มทุนในการผลิต และสามารถวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนในการดำเนินงานของกลุ่มได้ และสอดคล้องกับภาวินีย์ ธนาอนวัช (2562) พบว่า การคำนวณต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์โดยใช้ต้นทุนรวม การวางแผนกำไรวิเคราะห์จากราคาขายของต้นทุนรวม กำหนดราคาขายโดยกำหนดอัตราร่วมเพิ่ม 300% ต้นทุนด้านการผลิตใช้วัตถุดิบที่ปลูกเองภายในชุมชน แรงงานที่ทำการผลิตเป็นการรวมกลุ่มจากชุมชนที่ว่างจากการทำงานประจำ

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาระบบบัญชีและการจัดการต้นทุนการผลิตเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมอาชีพบ้านนิคม อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบองค์ความรู้ที่จะเป็น

ประโยชน์ในเชิงวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและการส่งเสริมความยั่งยืนในชุมชน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีและการจัดการต้นทุนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนพบว่า

1. รูปแบบการการจัดทำบัญชีวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดทำอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

1.1 จัดทำระบบเอกสารโดยกำหนดเลขที่เอกสารไว้ล่วงหน้า ลงลายมือชื่อผู้จัดทำ และผู้อนุมัติรายการ จัดเก็บเอกสารไว้เป็นหลักฐานอย่างน้อย 5 ปี

1.2 จัดให้มีระบบการควบคุมภายในโดยการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามตำแหน่งหน้าที่งานอย่างชัดเจนเพื่อเกิดการสอบทานความถูกต้อง

1.3 กำหนดให้มีการจัดทำเอกสารและบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอ

2. รูปแบบการจัดการต้นทุนการผลิต โดยการจัดทำบัญชีต้นทุน คำนวณต้นทุนการผลิต กำหนดราคาขาย และวางแผนการผลิต วิสาหกิจชุมชนใช้ระบบบัญชีต้นทุนดังนี้

2.1 ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย ใช้วิธีการคำนวณแบบต้นทุนเต็ม (Full Cost)

ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย = วัตถุดิบทางตรง + วัตถุดิบทางอ้อม + ค่าแรงงานทางตรง + ค่าแรงงานทางอ้อม + ค่าใช้จ่ายการผลิต

2.2 การกำหนดราคาขายสินค้า ใช้วิธีต้นทุนต่อหน่วยบวกส่วนเพิ่ม (Cost Plus)

ราคาขายต่อหน่วย = ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย + กำไรที่ต้องการต่อหน่วย

2.3 การวางแผนการผลิต กำหนดจำนวนการผลิตแต่ละรอบ โดยจัดประเภทต้นทุนตามพฤติกรรมของต้นทุน ได้แก่ ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ และกำหนดจำนวนการผลิตจากการวิเคราะห์จุดคุ้มทุนและการใช้ต้นทุนคงที่ให้เกิดความคุ้มค่า การประหยัดเนื่องจากขนาดการผลิต (Economy of Scale)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ควรมีการพัฒนาความรู้และความเข้าใจของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถจัดทำบัญชีและนำข้อมูลทางการบัญชีมาใช้ประโยชน์ในการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจในการดำเนิน

2. ควรมีการออกแบบระบบบัญชีที่เหมาะสมและเป็นรูปแบบง่าย ๆ เพื่อให้สามารถจัดทำได้ และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

3. ควรมีการออกแบบระบบการบันทึกบัญชีด้วยระบบคอมพิวเตอร์แบบง่าย เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานให้วิสาหกิจชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). *คู่มือบัญชีวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2564). *พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543*. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2564, เข้าถึงได้จาก [https:// www.dbd.go.th/news_view.php?nid=1078](https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=1078)
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). *ระบบสารสนเทศวิสาหกิจ*. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2564, เข้าถึงได้จาก [http://www. smce.doe.go.th/ssceb2html](http://www.smce.doe.go.th/ssceb2html)
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2564*, เข้าถึงได้จาก <https://smce.doe.go.th/faq/show.php?>
- ชญาภาญจน์ ใหม่เงิน และเดชา โลจนศิริศิลป์. (2564). การออกแบบระบบบัญชีต้นทุนการผลิตวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8*, (น.525-534). นครราชสีมา : วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ชมภูษ หนูนาค และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(1), 85-97.
- นิรมล เนื่องสิทธิ์ และคณะ. (2564). การพัฒนาศักยภาพและบริหารจัดการต้นทุนผลิตภัณฑ์ผ้าครามกลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านหนองครอง จังหวัดสกลนคร. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 7(1), 516-527.
- ภาวินี ธนอนวัช. (2562). การบริหารต้นทุนการผลิตและการวางแผนกำไรผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบางนางร้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 9(1), 47-56.
- วาริพิน มงคลสมัย และมานพ ชุ่มอุ่น (2561). การสร้างตราสินค้าและการพัฒนาบัญชีต้นทุนของชนเผ่าม้ง. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 9(2), 201-214.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2558). *การบัญชีต้นทุน*. กรุงเทพฯ : แมคกรอฮิลล์.

- สัจวัฒน์ วรโยธา และคณะ. (2561). การพัฒนาระบบบัญชีในการบริหารเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มเย็บผ้าฝ้ายพื้นเมือง บ้านกกไถ ตำบลคำชะอี อำเภอดงคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 8(2), 81-89.
- สุภาพร เฟ่งพิศ และคณะ. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม. *วารสารจัดการสมัยใหม่*, 18(1), 88-101.
- สุภาวดี สมศรี. (2564). การศึกษาสภาพการจัดทำบัญชีตามแนวทางของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจันทมะพร้าวทับสะแก อำเภอบ้านนา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 10(2), 1-10.
- อมรรัตน์ ขวลิท และปาริชาติ มณี. (2564). การพัฒนาการจัดการต้นทุนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านนาแยะ อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 13(2), 54-63.

